

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Борян Георгиев Янев

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен 'доктор'

в област на висше образование – Хуманитарни науки

професионално направление - *Филология*

докторска програма – *Общо и сравнително езикознание*

Автор: ГЕРГАНА АТАНАСОВА ПЕТКОВА

Тема: СИСТЕМАТА НА ЛИЧНИТЕ ИМЕНА С ЛАТИНСКИ КОРЕН В СЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ (БЕЛОРУСКИ, БЪЛГАРСКИ, ПОЛСКИ, РУСКИ, СЛОВАШКИ, СЛОВЕНСКИ, СРЪБСКИ, УКРАИНСКИ, ХЪРВАТСКИ И ЧЕШКИ)

Научен ръководител: проф. д-р Иван Петров Чобанов

Представеният дисертационен труд е първото проведено в България цялостно проучване върху проникването и функционирането на латинските лични оними в славянските езици. Факт, който заслужава адмирации. Авторката – докторант Гергана Петкова, е изпълнила изключително трудоемката задача да изследва близо 8200 лични имена в посочените десет езика от славянската езикова група. Съвсем логично в изследването не са включени имената на лужичаните, въпреки това посочените от авторката мотиви за това нейно решение биха могли да бъдат много по-добре аргументирани. В работата са анализирани 1962 латински (1059 мъжки и 903 женски), 501 български (223 мъжки и 278 женски), 607 сръбски (271 мъжки и 336 женски), 1409 руски (873 мъжки и 536 женски), 802 украински (480 мъжки и 322 женски), 194 белоруски (113 мъжки и 81 женски), 468 полски (220 мъжки и 248 женски), 313 чешки (156 мъжки и 157 женски), 416 словенски (182 мъжки и 234 женски), 415 словашки (224 мъжки и 191 женски) и 1108 хърватски (500 мъжки и 608 женски) имена. В структурно отношение текстът е композиран в увод, шест глави, заключение и приложение. Разработваният в дисертационния труд проблем и конкретните задачи, които си е поставила дисертантката, безспорно са актуални в научно и научно-приложно отношение. Гергана Петкова демонстрира познаване на ексцерпирания от нея материал и оценява подобаващо използваната за анализите си справочна литература. Избрана е сравнително коректна методика за постигане на поставените цели (макар и методите да са доста размити в цялостния концепт), в резултат на която да се

получи отговор на задачите в дисертационния труд. Материалът е достоверен, а работата е написана добросъвестно.

Още в уводната глава дисертантката посочва като обект „принципите на образуване на славянските антропоними от изходно латинско име”. Тази формулировка е въведена неколkokратно, въпреки че в текста не става съвсем ясна цялостната концепция на авторката, която да обслужва тези принципи, както и тяхната същност. В този ред на мисли твърде обща и неаргументирана е постановката, че „имената са проследени и в диахроничен, и в синхронен план”. Не личат добре и целите на изследване, авторката посочва, че най-важен се оказва списъкът с имена от този тип, след което прави анализ на работната си методология, в която са смесени различни техники, похвати и видове анализ.

Етапите в работата са добре обмислени и логически се предполагат. Въз основа на тях произлиза много добрата композиция на работата по отношение на въведените поетапно отделни глави и работните етапи в тях. Известно недоумение буди употребата на „дериwационни модели” и „дериwационни форманти”, посочени като изследователски модел. Ако Гергана Петкова налага своя трактовка на това понятие, което употребява различно от приетото в ономастичната традиция, би следвало това да бъде уговорено още в началото на работата, още повече че става въпрос за модел, с който тя започва анализа си във всяка формална част на докторския труд.

В първа глава на изследването се разглежда проблемът за личното име в теоретичен план. Предлагам формулировката „теоретичен анализ на проблема” да бъде премислена. Авторката разглежда определения за лично име в няколко езика, въз основа на които въвежда свое работно тълкувание. Не става съвсем ясно как тази първа глава кореспондира смислово в работата със следващите части и дали съществуването ѝ не е някак самоцелно. Струва ми се, че би било по-добре, ако направеният преглед на ономастичната литература в тази част от разработката отиде в края на работата под формата на друго приложение. Не разбирам съвсем и целта на разглеждането на статиите върху румънската личноименна система.

Във втора глава авторката разглежда състоянието на древноримската личноименна система. Чисто формално тази глава би могла да бъде разделена на две подглави, като в началото е задължително да има въвеждаща текстова част – проблем, който се забелязва навсякъде в работата по-нататък. В тази част проличава много добрата осведоменост на Гергана Петкова за историята на Древен Рим и особеностите в антропонимната номинация по императорски периоди, по дихотомията мъж-

ки-женски ЛИ, родови (лични-колективни) и др. Този дисертационен компонент представлява своеобразно въвеждане в анализираната по-нататък проблематика.

В трета глава на дисертацията умело е въведен конфесионалният културологичен признак. Актът на именуването придобива религиозен характер. Посочени са особеностите в разгледаните славянски личноименни системи, а информацията за римските имена е добре представена и обобщена. За каква семантика става въпрос обаче в категоричното позоваване, че „новонавлезлите чужди имена обикновено се транскрибират, като запазването на семантиката не е от значение”? Този въпрос е твърде дискуссионен и изисква теоретични уговорки, каквито липсват. Авторката би могла да разгърне и частта за екстралингвистичните фактори, влияещи върху формирането на славянските антропонимни системи, още повече че тук говорим за различни традиции.

В четвърта глава се разглеждат римските митологични имена и техните еквиваленти в славянските езици. Списъците от имена са огромни, а посочените еквиваленти са коректно изложени. Неясна за четящия дисертацията остава изборът на класификационна методология, който започва да се прилага от тук нататък. Неумела е формулировката „етимологична характеристика на немотивираните имена”. Нужно е дисертантката да обясни защо ги окачествява като „немотивирани”, след като ги етимологизува. Изводите към този раздел са добре обмислени и логични с оглед на разсъжденията преди това.

Пета и шеста глава са може би най-съществените в цялата разработка. В тях личи още веднъж огромният труд, на който се е посветила Гергана Петкова. Авторката повтаря класификацията от предходната глава, но е добре към отделените модели да има въвеждаща и заключителна част. Проблематичен е въпросът с т.н. „различни етимологични интерпретации”. Добре е при този подход да бъдат разделени имена, въведени от различни части на речта, и такива, при които са налице лексикални различия на основи, принадлежащи към една и съща част на речта. Отново се разглеждат форми с „оглед на деривацията”, което е неправилно и буди въпроса как е отличен деривационният модел... Вероятно тук е по-добре да се говори за вътрешно- и външносистемна онимизация, напр. при Claudia - от 1. Claudius (вътрешносистемна) 2. claudia (външносистемна); Alba 1. Albus 2. albus; Domitilla 1. Domitius 2. domito и пр. Тук възниква и важният въпрос тези „различни етимологични интерпретации” не са ли всъщност в по-голямата си част една и съща етимологична характеристика, разгледана в отделни етапи от нейния развой? За различни етимологии бихме могли

да говорим при част от примерите, в които имаме изходни лексикални единици, принадлежащи към една и съща част на речта. Въвеждането на термина синтагма като изходна форма на преномен предполага анализът да бъде направен на различните лингвосемиотични нива, на които се разглеждат езиковите единици – знакови, суперзнакови и пр. Една такава изследователска перспектива би изчистила много от въпросите, които класификациите на Гергана Петкова провокират.

И двете глави са изключително ценни заради огромния ексцерпиран и систематизиран онимен материал.

В заключението на работата дисертантката обобщава наблюденията от положения труд. Заключителната част е прецизна и задълбочена. Единствената препоръка, която може да се направи тук, е да не се повтарят части от изводите към отделните глави.

Авторефератът на дисертацията е направен спрямо изискванията и умело отразява приносите на дисертационния труд. Би следвало да се изчисти пояснението в скоби към формулировката на научната специалност, защото е нерелевантно.

Гергана Петкова е автор на съществени публикации, по-голямата част от които отразяват части от дисертационния текст.

В заключение бих искал да обобщя, че дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че Гергана Атанасова Петкова притежава теоретични знания и изследователски умения по научна специалност Общо и сравнително езикознание като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване в рамките на ономастиката. **Това ми дава основание да гласувам положително на дисертантката да бъде присъдена научната и образователната степен „доктор“.**

9.06. 2016 г.

.....
доц. д-р Борян Георгиев Янев